

Πρόσωπο, αμβλώσεις, βρεφοκτονίες (Πρωτοπρ. Θωμάς Βαμβίνης)

Categories : [ΒΙΟΗΘΙΚΗ](#)

Date : Σεπτεμβρίου 5, 2019

Ἡ συζήτηση γιά τίς ἀντιλήψεις ὀρισμένων σύγχρονων θεολόγων γιά τό πρόσωπο στόν Θεό καί τόν ἄνθρωπο, πιά συγκεκριμένα, γιά τήν ὄντολογία τοῦ προσώπου, μπορεῖ ἀπό ὀρισμένους νά θεωρεῖται ἀπαξιωτικά ὡς ἀνούσια «θεολογική γυμναστική», δηλαδή ὡς συζήτηση χωρίς ποιμαντικό ἀντίκρισμα, δυστυχῶς ὅμως οἱ ἀπόψεις γιά τίς ὁποῖες γίνεται λόγος ἔχουν στενή σχέση μέ τραγικές πτυχές τῆς καθημερινότητας. Γιά παράδειγμα: ἡ σύνδεση τῆς θέλησης μέ τό πρόσωπο καί ὄχι μέ τήν φύση, μπορεῖ γιά τόν πολύ κόσμο νά εἶναι μιά ἄσχετη μέ τήν ζωή του καί ἀκατανόητη διανοητική κατασκευή, ὅμως ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἕνα πολύ ἰσχυρό ὑπερασπιστικό μέσο γιά τούς αὐτουργούς καί συνεργούς πράξεων ἐναντίον τῆς ζωῆς, πού ἐνεργοῦνται, κάτω ἀπό τό προστατευτικό πέπλο τῶν ἀπόρρητων προσωπικῶν δεδομένων, σέ κάποιες κλινικές πού ἔχουν ὡς ἔργο τήν διακονία τῆς ζωῆς.

Τίθενται ἐρωτήματα τοῦ τύπου: Τό ἔμβρυο εἶναι πρόσωπο; Γιά νά εἶναι πρόσωπο πρέπει νά ἔχη δική του θέληση, ὅποτε καί «δικαιώματα καί συμφέροντα». Δικαιώματα καί συμφέροντα δέν μποροῦν νά ὑπάρχουν, ἂν δέν ὑπάρχη θέληση.

Δέν εἶναι ὑπερβολή. Τά θέματα αὐτά συζητιοῦνται μέ σοκαριστική ρεαλιστικότητα σέ κοσμικά βιοηθικά κείμενα, χωρίς θεολογικές ἀναφορές, χωρίς ἐνδιαφέρον γιά τό δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἢ τίς δύο φύσεις καί τίς δύο θελήσεις στήν μιά ὑπόσταση τοῦ Λόγου Χριστοῦ, δηλαδή, χωρίς φόβους ἂν ἡ θεώρηση τῆς θέλησης ὡς ἐνέργειας τοῦ προσώπου διασπᾷ τό ἐνιαῖο τῆς Τριαδικῆς Θεότητας καί ὀδηγεῖ τήν Χριστολογία στόν Μονοενεργητισμό καί τόν Μονοφυσιτισμό. Στίς συζητήσεις αὐτές, τῆς κοσμικῆς Βιοηθικῆς, γιά ὀρισμένους, τά ἔμβρυα, ἀλλά καί τά βρέφη, δέν θεωροῦνται «πρόσωπα», ὅποτε χωρίς τύψεις καί ἐνοχές μπορεῖ νά καταδικάζονται σέ θάνατο, εἴτε πρίν προλάβουν νά γεννηθοῦν, εἴτε ἀφοῦ γεννηθοῦν. Γι' αὐτούς δικαίωμα στήν ζωή ἔχουν μόνον τά «πρόσωπα». Γιά τά «ἄθροίσματα τῶν κυττάρων» πού ἀναπτύσσονται κυοφορούμενα, ἀλλά δέν ἐκδηλώνουν (κατά τήν ἀποψή τους) θέληση καί ἐπιθυμίες, ὅπως καί τά νεογέννητα βρέφη, ὑπόκεινται στήν θέληση τῶν «προσώπων» τῆς μητέρας καί τοῦ πατέρα, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πάνω τους τήν ἐξουσία πού εἶχαν οἱ κύριοι στόν καιρό τῆς σκληρῆς δουλείας, δηλαδή ἐξουσία στήν ζωή καί τόν θάνατο. Ἔτσι, τώρα γίνεται λόγος γιά ἄμβλωση πρίν ἀπό τήν γέννηση καί ἄμβλωση μετά ἀπό αὐτήν. Χρησιμοποιεῖται αὐτή ἡ ὀρολογία γιά νά μήν λέγεται ὁ σκληρός λόγος ὅτι ἔχουμε, στήν δεύτερη περίπτωση, βρεφοκτονία.

Έχουμε αναφερθῆ καί παλαιότερα σ' αὐτά τά θέματα, ἀλλά τώρα μᾶς δίνει ἀφορμή νά ξαναμιλήσουμε γι' αὐτά ἡ ἔκδοση τῶν πρακτικῶν μιᾶς ἡμερίδας πού πραγματοποιήθηκε στήν Ἀθήνα, στό Πολιτιστικό κέντρο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἀπό τόν Σύλλογο θεολόγων «Μέθεξις», μέ τίτλο: «Τά προσωπεῖα τοῦ προσώπου. Κριτικές θεολογικές τοποθετήσεις στήν ὄντολογία τοῦ προσώπου» (σχετικό ρεπορτάζ στήν Ἐκκλησιαστική Παρέμβαση, τ. 267). Στήν Ἡμερίδα αὐτή εἰσήγηση, μεταξύ ἄλλων, εἶχε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ. Ἱερόθεος. Στήν συζήτηση πού ἀκολούθησε τήν πρώτη συνεδρία τῆς Ἡμερίδας τέθηκε τό ἐρώτημα ἂν ἡ κριτική στήν «ὄντολογία τοῦ προσώπου» εἶναι «θεολογική γυμναστική» ἢ ἂν ἔχη ποιμαντικό ἀντίκρισμα. Ἐκεῖ ἐκδιπλώθηκαν ὅλες οἱ συνέπειες τῆς σύνδεσης τῆς φύσεως μέ τό «ἐξ ἀνάγκης» καί τοῦ προσώπου μέ τήν ἐλευθερία. Περιγράφηκαν οἱ θεολογικές καί χριστολογικές συνέπειες τῆς σύνδεσης τῆς θέλησης μέ τό πρόσωπο, ἀλλά καί οἱ ἀσκητικές καί ἐκκλησιολογικές συνέπειές τους, μέ τήν παραθεώρηση τῶν ἱερῶν κανόνων, τήν διαβολή ὡς ἀτομικιστικοῦ τοῦ φιλοκαλικοῦ ἤθους καί τῆς ἀκολουθίας τῆς Θ. Μεταλήψεως.

Φαίνεται ὅτι ἡ θεολογική συζήτηση περί προσώπου δέν ἔχει ρίζες στήν ἀγιογραφική καί πατερική γραμματεία, ἀλλά σέ σύγχρονες φιλοσοφικές ἀπόψεις, δείχνοντας ἔντονες ὁμοιότητες μέ τίς ἀπόψεις τοῦ ὑπαρξιστῆ Σάρτρ, γιά τόν ὁποῖο ἡ ὑπαρξη προηγεῖται τῆς φύσης.

Ὅμως εἰσάγοντας φιλοσοφικές ἀπόψεις στήν θεολογία ὄχι μόνον κινδυνεύουμε νά βρεθοῦμε στήν αἵρεση, ἀλλά ἀνοίγουμε δρόμους σέ παραβιάσεις τοῦ θείου θελήματος, δίνοντας ἐπιχειρήματα σέ ἐπεμβάσεις πού ἀντιστρατεύονται στό δημιουργικό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄς μείνουμε λίγο σ' αὐτό τό θέμα.

Δέν μπορεῖ νά ἀγνοήση κανεῖς τά πιεστικά προβλήματα πού ὀδηγοῦν κάποιες γυναῖκες, μόνες τους, στό νά φθάσουν στήν ἔκτρωση, ἀκόμη καί στήν βρεφοκτονία. Ἄν εἶχαν κατάλληλη στήριξη, ἴσως νά μὴν ἔφθαναν ἐκεῖ. Στήριξη ὅμως δέν μπορεῖ νά εἶναι ἡ δικαιολόγηση τῆς ἔκτρωσης ἢ τοῦ φόνου καί ἡ προβολή τοῦ αἰτήματος γιά νομιμοποίησή τους. Οὔτε ἡ φιλοσοφική θεμελίωση τῆς πράξης στήν ἄποψη ὅτι τό βρέφος δέν εἶναι «πρόσωπο».

Διαβάζουμε σέ ρεπορτάζ γιά μιά βρεφοκτονία:

«Αὐτή ἡ ἱστορία [...] θά ἔπρεπε νά μᾶς προβληματίζει [...]. Ὑπάρχουν ἐκεῖ ἔξω γυναῖκες πού δέν γνωρίζουν τήν ἀξία τῆς ἔκτρωσης καί τῆς προφύλαξης. [...] Μέ τό νά ποινικοποιεῖται δικαστικά ἡ ἔκτρωση, μέ τό νά συνδέεται τόσο ἀβίαστα μέ τήν παιδοκτονία ἀπλῶς ἐγκλωβίζουμε τίς γυναῖκες πού ἀντιμετωπίζουν ἀνεπιθύμητες ἐγκυμοσύνες σέ ἀκόμη ἕνα πρόβλημα».

Αυτή η υπεράσπιση της έκτρωσης και η προβολή της αποποινικοποίησής της έχει, δυστυχώς, πολλούς θιασώτες. Σχετικά πρόσφατα ένας Έλληνας Εύρωβουλευτής έγραψε στο twitter: «Μεγάλη μέρα για την Ίρλανδία και τη δημοκρατία. Εύρεια επικράτηση του “Ναί” στο δημοψήφισμα για νομιμοποίηση άμβλώσεων. Μεγάλη νίκη για τις προοδευτικές δυνάμεις, τὰ δικαιώματα τῶν γυναικῶν και τὴν ἐλευθερία τῆς ἐπιλογῆς». Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐπιλογῆς τοποθετεῖται πάνω ἀπὸ τὴν ἀξία τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου. Χαρακτηρίζει τὸ «πρόσωπο». Θεωρεῖται μέγιστο ἀγαθὸ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἔμβρυο δὲν ἔχει αὐτὴν τὴν ἐλευθερία, ὁπότε δὲν θεωρεῖται «πρόσωπο», ἄρα δὲν ἔχει τὴν ἀξία μιᾶς ἀνθρώπινης ζωῆς. Ἀποψη πού μᾶς καθιστᾷ «προοδευτική» ζούγκλα, μᾶς ἐπιστρέφει στὴν ἀγριότητα τῆς ἐποχῆς τῶν σηπλαιῶν.

Κάποιοι ὅμως προχωροῦν ἀκόμη παραπέρα. Στὴν «Journal of Medical Ethics», (Ἐφημερίδα τῆς Ἰατρικῆς Ἠθικῆς) δημοσιεύθηκε ἄρθρο μὲ τίτλο: «Ἡ ἄμβλωση μετὰ τὴ γέννηση: Γιατί θὰ πρέπει νὰ ζῆση τὸ μωρό;», μὲ συγγραφεῖς τὸν Alberto Giubilini καὶ τὴν Francesca Minerva. Αὐτοὶ ὀνόμασαν τὸν φόνο ἑνὸς γεννημένου παιδιοῦ «ἄμβλωση μετὰ τὴν γέννηση». Ἐκμεταλλεύτηκαν τὴν ἀποφόρτιση τῆς ἄμβλωσης ἀπὸ τὶς ἐνοχές τοῦ φόνου, γιὰ νὰ ἀπλώσουν τὰ βιοηθικά κριτήρια σὲ βαρβαρικότερα ὅρια.

Ἰσχυρίζονται ὅτι: «Ἡ ἠθική ὑπόσταση ἑνὸς βρέφους εἶναι ἰσοδύναμη μὲ ἐκείνη ἑνὸς ἐμβρύου, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι καὶ στά δύο λείπουν αὐτές οἱ ἰδιότητες πού δικαιολογοῦν τὴν ἀπόδοση τοῦ δικαιώματος στὴ ζωὴ σὲ ἕνα ἄτομο». Ἰσχυρίζονται δηλαδή, ὅτι τὰ νεογέννητα δὲν εἶναι «πραγματικά πρόσωπα», εἶναι «ἐν δυνάμει πρόσωπα». Ἐξήγησαν: «Τόσο τὸ ἔμβρυο ὅσο καὶ τὸ νεογέννητο μωρὸ σίγουρα εἶναι ἀνθρώπινα ὄντα καὶ ἐν δυνάμει πρόσωπα, ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦν “πρόσωπο” κατὰ τὴν ἔννοια τοῦ “ἀντικειμένου ἑνὸς ἠθικοῦ δικαιώματος στὴ ζωὴ”».

Σὲ συζητήσεις πού γίνονται στὴν Ἀμερική, σχετικὰ μὲ τὸν νόμο πού ἐπιτρέπει (ὑπὸ προϋποθέσεις) τὶς ἀμβλώσεις, ἀποκαλύπτονται τὰ φιλοσοφικά θεμέλια τῶν διαλεγόμενων. Αὐτοὶ πού εἶναι ἐναντίον τῶν ἀμβλώσεων ἔχουν σαφῆ, ἀπλά καὶ ἰσχυρά ἐπιχειρήματα. Γι’ αὐτούς «τὸ ἔμβρυο εἶναι ἕνας πλήρης ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀπλῶς τυχαίνει νὰ βρίσκεται στὸ πρῶτο στάδιο τῆς βιολογικῆς του ἀνάπτυξης. Τοῦτο δὲν συνεπάγεται ὅμως ὅτι δὲν ἀπολαμβάνει, ὅπως ὅλοι, τὸ θεμελιώδες δικαίωμα στὴ ζωὴ». (Κριτική παρουσίαση τοῦ βιβλίου τοῦ Ρ. Ντουόρκιν, Ἡ Ἐπικράτεια τῆς Ζωῆς, περ. Book’s Journal, τ. 33).

Οἱ ὑποστηρικτές τῆς ἄμβλωσης, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἰσχυρίζονται: «τὸ γυναικεῖο δικαίωμα στὴν ἄμβλωση εἶναι ἡ εἰδικότερη ἔκφανση ἑνὸς πῶ γενικοῦ δικαιώματος σωματικῆς αὐτοδιάθεσης. Κατ’ αὐτούς, τὸ δικαίωμα στὴ σωματικὴ αὐτοδιάθεση [τῆς γυναίκας] σαφῶς ἐπιτρέπει τὴν διακοπὴ τῆς βιολογικῆς ἀνάπτυξης μιᾶς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἡ ὁποία, στά πρῶτα τῆς τουλάχιστον στάδια, δὲν εἶναι ἡ ζωὴ μιᾶς ὄντοτητας μὲ δικαιώματα καὶ συμφέροντα. Δεδομένου ὅτι τὸ ἔμβρυο δὲν ἔχει δικαίωμα στὴ ζωὴ, δὲν βλάπτεται ἀπὸ τὴν ἄμβλωση, οὔτε μπορεῖ, ἐξάλλου, νὰ δικαιολογηθῇ περιορισμὸς

στήν αυτοδιάθεση τοῦ γυναικείου σώματος. Ὑπό τίς συνθήκες αὐτές, ἡ διαμάχη μεταξύ τῶν ὑπέρ τῆς ζωῆς καί τῶν ὑπέρ τῆς ἐπιλογῆς φαίνεται νά ἐπικεντρώνεται στό ἐρώτημα ἂν τό ἔμβρυο εἶναι πρόσωπο μέ δικαιώματα καί συμφέροντα». (ὅ.π.)

Ἐλπίζουμε μέ αὐτά τά ὀλίγα νά ἔγινε ἀντιληπτό ὅτι ἡ κριτική στήν «ὄντολογία τοῦ προσώπου» δέν εἶναι μιά «θεολογική γυμναστική», ἀλλά ἔχει νά ἀντιπαλέψη τραγικές ἐφαρμογές τῆς σύνδεσης τοῦ προσώπου μέ δικαιώματα καί συμφέροντα, δηλαδή μέ θέληση καί ἐλευθερία, οἱ ὁποῖες δέν διαπιστώνονται στά ἔμβρυα καί τά βρέφη.

(Πηγή: parembasis.gr)